

(i) Printed Pages : 7

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

0	1	2	3
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	2
---	---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 2nd Semester
(2054)

GEOGRAPHY (In all Mediums)

Paper : III–Physical Geography—II

(Climatology & Oceanography)

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 60

Note :— (1) Attempt *five* questions in all. Question No. 1 is compulsory. Attempt *four* other questions, selecting *one* from each of the *four* units. Special credit will be given to suitable use of maps and diagrams in all questions. Use of unmarked stencils and colours is allowed.

(2) For USOL/Reappear/improvement candidates who have not been assessed earlier for Internal Assessment, the question paper in their case shall be of maximum marks allotted to the paper concerned.

1. Attempt any *ten* questions with answers in about 25 words each :—

- (a) Albedo of earth
- (b) Active gases
- (c) Differentiate weather and climate
- (d) Hailstone and sleet

- (e) Chinooks
- (f) Inversion of temperature
- (g) Stratosphere
- (h) Doldrums
- (i) Define Oceanography
- (j) Average salinity of oceans
- (k) Spring Tide
- (l) Planktons
- (m) Aphotic zone
- (n) Labrador current
- (o) Guyots.

10×2=20

UNIT—I

2. Define Climatology. Discuss nature and scope of Climatology.
2+8=10
3. What is atmosphere ? Explain physical structure of atmosphere and throw light on the attributes of its different layers. 2+8=10

UNIT—II

4. What are cyclones ? Describe the extent, shape, origin and weather of Tropical cyclones. 2+8=10
5. What is Global Warming ? Discuss the causes, consequences and measures to control Global Warming. 2+3+2+3=10

UNIT—III

6. Describe the topography of ocean floor of Pacific Ocean. 10
7. Sea water is always saline, but the degree of salinity is not the same everywhere. Explain. 10

UNIT—IV

8. Define an ocean current. Describe the ocean currents of Indian Ocean. 1+9=10
9. What is Coral ? Explain the origin and types of Coral Reefs. 2+8=10

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- (1) सभी में से पांच प्रश्न करें। प्रश्न नं. 1 अनिवार्य है। दी गई चार यूनिटों में से एक प्रश्न का चयन करते हुए, चार अन्य प्रश्नों का प्रयास करें। सभी प्रश्नों में मानचित्र एवं रेखाचित्रों के उपयुक्त प्रयोग को विशेष श्रेय दिया जायेगा। अचिन्हित स्टैंसिल और रंगों के उपयोग की अनुमति है।

(2) USOL/रीअपीयर/इंप्रूवमेंट विद्यार्थियों के लिए जिनका पहले आंतरिक मूल्यांकन के लिए मूल्यांकन नहीं किया गया है, उनके मामले में प्रश्नपत्र संबंधित पेपर के लिए आवंटित अधिकतम अंकों का होगा।

1. किन्हीं दस प्रश्नों का उत्तर लगभग 25 शब्दों में दीजिए :-

- (a) पृथ्वी का अलंबिदो।
- (b) सक्रिय गैसें।
- (c) मौसम और जलवायु में अंतर करें।
- (d) ओले और ओलावृष्टि।

- (e) चिन्कूक ।
- (f) तापमान का उलटा होना ।
- (g) समताप मंडल ।
- (h) डोलड्रम ।
- (i) समुद्र विज्ञान को परिभाषित करें ।
- (j) महासागरों की औसत लवणता ।
- (k) वसंत ज्वार ।
- (l) प्लवक ।
- (m) एफोटिक ज़ोन ।
- (n) लैब्राडोर करंट ।
- (o) गयोट्स ।

10×2=20

यूनिट-I

2. जलवायु विज्ञान को परिभाषित करें। जलवायु विज्ञान के स्वरूप और कार्यक्षेत्र पर चर्चा करें।
2+8=10
3. वायुमंडल क्या है ? परमाणु मंडल की भौतिक संरचना की व्याख्या करें और इसकी विभिन्न परतों की विशेषताओं पर प्रकाश डालें। 2+8=10

यूनिट-II

4. चक्रवात क्या है ? उष्णकटिबंधीय चक्रवातों की सीमा, आकार, उत्पत्ति और मौसम का वर्णन करें।
2+8=10
5. ग्लोबल वार्मिंग क्या है ? ग्लोबल वार्मिंग के कारणों, परिणामों और नियंत्रण के उपायों पर चर्चा करें।
2+3+2+3=10

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਮਹਾਸਾਗਰ ਦੇ ਸਮੁਦ੍ਰ ਤਲ ਦੀ ਸਥਿਤਾਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 10
7. ਸਮੁਦ੍ਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਖਾਰੇਪਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਮਹਾਸਾਗਰੀਯ ਧਾਰਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। ਹਿੰਦ ਮਹਾਸਾਗਰ ਦੀ ਸਮੁਦ੍ਰੀ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 1+9=10
9. ਪ੍ਰਵਾਲ ਕੀ ਹੈ ? ਪ੍ਰਵਾਲ ਖਿੱਚੀਆਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਅਤੇ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 2+8=10

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :- (1) ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਚਾਰ ਯੂਨਿਟਾਂ ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਚਾਰ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰੋ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਕਸ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਨਿਸ਼ਾਨ ਰਹਿਤ ਸਟੈਂਸਿਲਾਂ ਅਤੇ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

(2) USOL/ਰੀਪੀਅਰ/ਸੁਧਾਰ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਆਕਲਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਸਬੰਧਤ ਪੇਪਰ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।

1. ਕੋਈ ਦਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਲਗਭਗ 25 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਓ :

- (a) ਧਰਤੀ ਦਾ ਅਲਬੇਡੋ।
- (b) ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਗੈਸਾਂ।
- (c) ਮੌਸਮ ਅਤੇ ਜਲਵਾਯੂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਕਰੋ।
- (d) ਗੜੇ ਅਤੇ ਬਰਫ਼।

- (e) ਚਿਨ੍ਹਕਸ।
- (f) ਤਾਪਮਾਨ ਦਾ ਉਲਟਾ ਹੋਣਾ।
- (g) ਸਮਤਾਪਮੰਡਲ।
- (h) ਡੋਲਤ੍ਰਮ।
- (i) ਸਮੁੰਦਰੀ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।
- (j) ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਦੀ ਔਸਤ ਖਾਰੇਪਣ।
- (k) ਬਸੰਤ ਜਵਾਰਭਾਟਾ।
- (l) ਪਲੈਂਕਟਨ।
- (m) ਐਪੋਟਿਕ ਜ਼ੋਨ।
- (n) ਲੈਬਰਾਡੋਰ ਕਰੰਟ।
- (o) ਗਾਇਓਟਸ।

10×2=20

ਯੂਨਿਟ-I

2. ਜਲਵਾਯੂ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਜਲਵਾਯੂ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਦਾਇਰੇ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 2+8=10
3. ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਕੀ ਹੈ ? ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਦੀ ਭੌਤਿਕ ਬਣਤਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਰਤਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਓ। 2+8=10

ਯੂਨਿਟ-II

4. ਚੱਕਰਵਾਤ ਕੀ ਹਨ ? ਗਰਮ ਚੱਕਰਵਾਤਾਂ ਦੀ ਹੱਦ, ਆਕਾਰ, ਮੂਲ ਅਤੇ ਮੌਸਮ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। 2+8=10
5. ਗਲੋਬਲ ਵਾਰਮਿੰਗ ਕੀ ਹੈ ? ਗਲੋਬਲ ਵਾਰਮਿੰਗ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ, ਨਤੀਜਿਆਂ ਅਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਦੇ ਉਪਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 2+3+2+3=10

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਮਹਾਸਾਗਰ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਤਲ ਦੀ ਭੂਗੋਲਿਕ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।
10
7. ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਖਾਰੇਪਣ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸਮਝਾਓ।
10

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਸਮੁੰਦਰੀ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਹਿੰਦ ਮਹਾਸਾਗਰ ਦੀਆਂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।
1+9=10
9. ਕੋਰਲ ਕੀ ਹੈ ? ਕੋਰਲ ਰੀਫਸ ਦੇ ਮੂਲ ਅਤੇ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।
2+8=10